Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України розглянув проект Закону України «Про мисливське господарство, полювання та стале використання мисливських тварин» (реєстр. № 15431 від 20.07.2026) та супровідні документи.

На наше переконання, представлена редакція законопроекту не може бути підтримана, оскільки містить низку природоохоронних ризиків, правові та концептуальні суперечності. Вважаємо, що проект потребує суттєвого доопрацювання з урахуванням, зокрема, зауважень та пропозицій, викладених в Додатку.

Додаток: Зауваження та рекомендації до законопроекту «Про мисливське господарство, полювання та стале використання мисливських тварин».

Детальний аналіз проекту **Закону України № 15431 «Про мисливське господарство, полювання та стале використання мисливських тварин»** показує що окремі положення законопроекту суперечать Закону України «Про Червону Книгу України», Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та чинному Закону України «Про мисливське господарство та полювання», альтернативою якому він позиціонується. Також у законопроекті наявне некоректне використання деяких понять зоологічної номенклатури, систематики, а також нехтування базовими характеристиками біології мисливських тварин.

Серед найбільш вагомих недоліків законопроекту слід підкреслити відсутність адекватного та обґрунтованого списку (переліку) мисливських видів тварин. У законопроекті наявні лише розпливчасті формулювання та опосередковані натяки на відповідні види.

Зокрема, у **ст. 1 «Терміни та їх визначення»** вказано: «Мисливські тварини – дикі звірі та птахи, що можуть бути об'єктами полювання, перелік яких визначається в порядку, встановленому законодавством». Разом з тим, у **ст. 6 «Перелік мисливських тварин»** вказано: «Об'єктами полювання є дикі звірі та птахи, види яких включені до переліку мисливських тварин, що затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням уповноваженого органу». Виникають питання – яким законодавством і яким органом керуються автори законопроекту? Чи достатній рівень компетенції фахівців «органу», який буде формувати список мисливської фауни? Зрештою – навіщо взагалі наводити **ст. 6 «Перелік (!) мисливських тварин»**, де такого переліку не наводиться?

Замість чітко визначеного списку потенційних об'єктів полювання, у **ст. 6 «Перелік мисливських тварин»** мимохідь згадуються лише види, які підлягають індивідуальній ідентифікації: лань, олень шляхетний, олень плямистий, козуля, лось, муфлон, кабан, білка, бабак, бобер, борсук, ондатра, куниця лісова. І навіть ігноруючи той факт, що лось та бабак внесені до Червоної книги України, слушно припустити, що, напевно є види, які не підлягають індивідуальній ідентифікації? Знову ж таки, напрошується питання – за якими критеріями автори законопроекту віднесли вищезгадані види до «індивідуально ідентифікованих»?

У **ст. 30 «Знаряддя, заборонені під час полювання та відлову»** згадуються такі словосполучення, як «копитні тварини», «хутрові звірі» та «перната дичина», без конкретизації – які саме види підпадають під ці категорії?

У **ст. 42 «Відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у сфері сталого використання мисливських тварин»** обчислюються ринкові ціни на продукцію полювання, набуту в незаконний спосіб. В списку видів, «м'ясо, шкіряна та

хутрова сировина» яких підлягає оцінюванню, наявні: зубр, лось, олень благородний, олень плямистий, кабан, лань, козуля, муфлон, ведмідь, бобер, заєць-русак, бабак, нутрія вільна, лебідь, дрофа, глухар, гуси, тетерук, фазан, кріль дикий, качки, лиска, інша дрібна перната дичина. Зауважуємо, що зубр, лось, ведмідь, бабак, дрохва (не «дрофа») глухар, тетерук, кілька видів гусей, качок та «дрібної пернатої дичини» внесені до Червоної книги України, а відтак – апріорі не можуть бути «мисливськими тваринами» (що фігурує у назві статті).

Можливо, відповідь на це криється у **ст. 24 «Права та обов'язки мисливців»**, де у **п. 2** диференціюються (без видової ідентифікації) «мисливські тварини України» та «мисливські тварини, внесені до Червоної книги України»? Проте, таке трактування нівелює межу між видами, що дійсно можуть бути об'єктами полювання та видами, які потребують найвищого режиму охорони. Відтак, виникають суперечності правового режиму Закону України «Про Червону книгу України», чинного Закону України «Про мисливське господарство та полювання» та запропонованого законопроекту.

Повертаючись до **ст. 42 «Відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у сфері сталого використання мисливських тварин»**, зауважимо, що постановою Кабінету Міністрів України № 1030 від 7.11.2012 р. (зі змінами, внесеними постановою Уряду № 796 від 3.10.2018 р.) чітко визначені розміри компенсацій за незаконне добування тварин, внесених до Червоної книги України. Наприклад, такса за незаконне здобування лося становить 130 000 грн. У разі, коли загибла тварина є вагітною, сума збитків збільшується на 50% за кожен ембріон. Окрім того, браконьєр несе адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинений злочин. Тобто, постановою Уряду відповідно до ст. 20 Закону України «Про Червону книгу України» чітко визначені грошові компенсації за незаконне добування «червонокнижних» тварин, які з незрозумілих причин фігурують також на шпальтах пропонованого законопроекту (як, зрештою, і чинного Закону України «Про мисливське господарство і полювання», з якого вони, власне, і скопійовані).

Більш інформативним виглядає **Розділ VIII «Перехідні положення»**, який визначає строки полювання на шилохвоста, широконіску, чирянку малу (чирка-свистунка), чирянку велику (чирка-тріскунка), крижня, свища, попелюха (чернь червоноголову), чернь чубату, чернь морську, турпана, синьгу, морянку, лиску, пастушків, сивку звичайну, сивку морську (тулеса), брижача (турухтана), коловодника звичайного (травника), коловодника чорного (щоголя), деркача лучного, коловодника великого (уліта великого), грицика малого (веретенника малого), слукву (вальдшнепа), баранця звичайного (бекаса), перепілку, горлицю звичайну, горлицю садову (кільчасту), голуба сизого, припутня, гуску сіру, гуску білолобу велику, гуменника, казарку, куріпку сіру, фазана, козулю, лань, оленів благородного та плямистого, лося, муфлона, кабана, бабака, борсука, бобра, ондатру, куниць лісову та кам'яну, норку американську, рись, єнотоподібного собаку, лисицю, вовка, шакала, кроля дикого, зайця-русака. Попри інформативність, цей список теж далекий від адекватності, позаяк містить щонайменше чотири види, внесені до Червоної книги України: рись, бабака, лося та казарку. В останньому випадку мова, ймовірно, йде про казарку червоноволу, уточненням виду якої автори вирішили не перейматися, як і у випадку з «пастушками», з-поміж яких в Україні зустрічається лише один вид – пастушок водяний. Цілком логічним виглядає відсутність у цьому списку білки, полювання на яку в Україні не має національної традиції. Натомість, очевидним постає протиріччя **Розд. VIII «Перехідні положення»** зі **ст. 6 «Перелік мисливських тварин»**, де білка присутня поміж мисливських видів, які підлягають індивідуальній ідентифікації.

Очевидними також постають протиріччя **ст. 42 «Відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у сфері сталого використання мисливських тварин»** та **розд. VIII «Перехідні положення»**, де закономірно відсутні «червонокнижні»

зубр, ведмідь, дрохва, глухар і тетерук. Проте статус наявних у **ст. 42** «лебедя» та «нутрії вільної» залишається нез'ясованим.

Окремо варто вказати, що строки полювання, наведені у **розд. VIII «Перехідні положення»**, не враховують особливостей біології окремих видів, віднесених до числа мисливських. Зокрема, полювання на голубів пропонується починати з 20 липня. Між тим, в середині липня частина популяції припутня приступає до третьої кладки яєць (або ж – другої, у разі загибелі попередньої кладки). Полювання на борсука в березні також неприпустиме, позаяк саме в цей час у даного виду з'являється потомство. Полювання на молодняк лані, лося, оленів благородного та плямистого пропонується розпочинати з серпня. В даному разі прописується застереження, що молодняк має бути здатний до самостійного існування. Між тим, лактація у вищезгаданих видів триває до глибокої осені, а відтак, телята поточного року народження жодною мірою не здатні до самостійного існування в серпні.

Незрозумілою виглядає згадка у **ст. 27 «Порядок вилучення мисливських тварин мисливцем» (п. 6)** в одному реченні окремими категоріями «тварин» та «птахів», а також «куницевих» та «видри». До уваги авторів законопроекту – Клас Птахи (Aves) належить до біологічного Царства Тварин (Animalia), а видра належить до родини Куницевих. Окремо треба відмітити, що видра не може бути «мисливською твариною», позаяк внесена до Червоної книги України.

Русифікований архаїзм «заєць-русак» (який зустрічається в усіх статтях законопроекту) давно змінено на українську видову назву «заєць сірий».

Варто також вказати на розбіжності назв окремих видів в різних статтях законопроекту. Зокрема, у **ст. 6 «Перелік мисливських тварин»** згадується олень шляхетний, а у **ст. 42 «Відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у сфері сталого використання мисливських тварин»** вже фігурує олень благородний.

Таким чином, виникає потреба формування обґрунтованого списку мисливської фауни України (зокрема у **ст. 6 «Перелік мисливських тварин»**) з уніфікованими назвами видів, які будуть дублюватися латиною за першої згадки. Такий підхід вбачається зручним на тлі частого використання як пересічними громадянами, так і окремими науковцями діалектизмів, русизмів та альтернативних видових назв (козуля – сарна, олень плямистий – олень японський, попелюх – чернь червоноголова, слуква – вальдшнеп, баранець – бекас тощо).

Окрім «мисливських тварин» у **ст. 1 «Терміни та їх визначення»** фігурує така категорія, як «небажані для мисливського господарства тварини», до яких автори законопроекту відносять «вовка, шакала, лисицю, єнотовидного собаку, здичавілих домашніх тварин, сіру ворону, сороку, сойку, а також інвазійні чужорідні види». Даний конгломерат включає ряд аборигенних видів, пов'язаних консортивними зв'язками з іншими природними членами біоценозу. Повне їх вилучення зі складу фауністичного комплексу порушить природну рівновагу екосистеми. Відтак, «небажаність» для мисливського господарства в будь-якому разі мусить передбачати їх оптимально (чи хоча б – мінімально) обґрунтовану присутність.

Щодо «інвазійних чужорідних видів» виникає непорозуміння, оскільки шакал та єнотовидний собака прописуються окремо, тобто, на думку авторів законопроекту, такими не являються. У **ст. 37 «Регулювання чисельності диких тварин»** прописано: «Перелік інвазійних чужорідних видів, як небажаних для мисливського господарства, розробляється на основі Імплементаційного регламенту комісії (ЄС) 2016/1141 від 13 липня 2016 року про затвердження переліку інвазійних чужорідних видів, що становлять загрозу всьому Союзу, відповідно до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1143/2014». Для рядового мисливця чи користувача мисливських угідь – абсолютно незрозумілий і заплутаний набір слів замість адекватного переліку конкретних видів.

Разом з тим, вищезгадана **ст. 37** передбачає жорстку і безкомпромісну боротьбу з такими видами – вилучення впродовж усього року без обмежень по кількості, використання звуковідтворювальних пристроїв та штучних світлових джерел, приладів нічного бачення та тепловізійних прицілів тощо. Тобто, застосування вказаних приладів та пристроїв передбачає знищення чужорідних інвазійних видів навіть вночі. Натомість **ст. 31 «Інші заборони під час полювання та відлову»** забороняє полювання в темний період доби, окрім полювання на… кабана (!), вовка, лисицю, шакала, єнотовидного собаку та інвазійні чужорідні види. На думку авторів законопроекту цілком закономірним є нічний відстріл вовка, лисиці, шакала та єнотовидного собаки з огляду на їх статус «небажаних для мисливського господарства тварин». Натомість, у якому статусі до переліку «нічної здобичі» потрапив дикий кабан – залишається загадкою.

Окремо варто зупинитися на некоректному використанні термінів та їх невідповідності практиці ведення мисливського господарства чи охороні тваринного світу.

Зокрема, в **ст. 1 «Терміни та їх визначення»** є пояснення, що «ловчі тварини» – це приручені або вирощені в неволі хижі звірі та птахи. У тій же **ст. 1**, термін, що визначає поняття «мисливського господарства як галузі», поряд із «собаківництвом» прописує «сокільництво». Надалі **ст. 32 «Особливості використання ловчих тварин»** детально описує засади мисливського собаківництва. Собаківництво також згадується у **ст. 9. (п. 2) «Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері мисливського господарства, полювання та сталого використання мисливських тварин», ст. 24 (п. 4) «Права та обов'язки мисливців»** та **ст. 25 (п. 5) «Набуття мисливцем права на вилучення мисливських тварин».** Поряд з цим «інші ловчі тварини» згадуються без видової ідентифікації, але з необхідною умовою наявності на них паспорту. Ймовірно, мова йде про ловчих птахів (соколів, яструбів тощо), проте ні **ст. 9**, ні **ст. 25**, ні **ст. 32** поданого законопроекту про них не згадує, а отримання паспорту не передбачає ні зразка такого документу, ні органу, який буде цим опікуватись. Відтак виникає питання щодо правових дій згідно **ст. 39 «Права уповноважених осіб»**, які можуть перевіряти документи на мисливських собак, тоді як ловчі птахи залишаються поза їхньою компетенцією.

У **ст. 1 «Терміни та їх визначення»** до продукції полювання, серед інших, відносяться яйця птахів. Натомість, у **ст. 35 «Продукція полювання, мисливські трофеї та відловлені тварини»** яйця птахів відсутні. Окрім того, **ст. 31 «Інші заборони під час полювання та відлову»** забороняє збирання яєць за відсутності спеціального дозволу. Відтак, приходимо до висновку, що яйця птахів не можуть бути продукцією полювання, а згадка їх у **ст. 1.** недоречна.

Варто також вказати на вагому пересторогу у **ст. 1 «Терміни та їх визначення».** До знарядь полювання (з-поміж інших) автори законопроекту внесли безпілотні літальні апарати, а також прилади для візуалізації температурного поля та дистанційного вимірювання температури (тепловізори). У **ст. 1** у якості знарядь полювання фігурують також прилади нічного бачення, електричне обладнання тощо. Проте **ст. 30 «Знаряддя, заборонені під час полювання та відлову»** штучні світлові джерела та прилади нічного бачення прописує, як заборонені для полювання (окрім «небажаних для мисливського господарства тварин»). Натомість, безпілотні літальні апарати та тепловізори під таку заборону не підпадають. Використання у мисливському господарстві мілітарних пристроїв мінімізує шанс тварини на порятунок, а відтак нівелюється сам принцип спортивного полювання, коли дичина та мисливець перебувають у приблизно рівних умовах. Таким чином, полювання з тепловізорами та БПЛА має шанс перетворитися на банальну заготівлю м'яса.

Не зовсім зрозумілим є загромадження законопроекту кліматичною термінологію. Зокрема, **ст. 4. «Принципи державної політики в сфері мисливського господарства,**

полювання та сталого використання мисливських тварин» прописує принципи «випереджальної кліматичної адаптації та врахування довгострокових кліматичних трендів», а **ст. 22 «Права та обов'язки користувачів мисливських угідь»** згадує «кліматично обумовлену міграцію диких тварин». У першому випадку виникає питання про наукові засади оцінки кліматичної вразливості видів, їх оселищ та ареалів, тобто – який державний орган (чи науковий заклад) буде розробляти прогнози та ухвалювати відповідні рішення? Зумовлення ж міграцій та екологічних коридорів виключно кліматичними чинниками – абсолютно недоречне, оскільки переміщення тварин може бути спричинене як змінами кормових ресурсів, так і певною стадією річного біологічного циклу (статева активність, поява потомства) тощо.

Ст. 10 «Порядок формування мисливських угідь» передбачає включення до мисливських угідь територій об'єктів природно-заповідного фонду, якщо їх положення не забороняє ведення мисливського господарства. Тобто, відсутність прямої заборони в положенні конкретного об'єкту ПЗФ виглядає достатньою підставою для включення його території до складу мисливських угідь. Значна кількість заповідників, національних парків та заказників наразі не мають такої заборони у своєму статуті, а відтак потрапляють в зону ризику.

Ст. 35 «Спеціальне вилучення» окремо прописує «наукове вилучення» та «наукове вилучення з метою переселення». Натомість підґрунтя такої диференціації відсутнє.

Загальний висновок:

Чинна редакція законопроекту № 15431 «Про мисливське господарство, полювання та стале використання мисливських тварин» містить низку природоохоронних ризиків, правові та концептуальні суперечності, а відтак не може бути підтримана Інститутом зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України. Обсяг та зміст зауважень спонукають відкликання даного законопроекту. Натомість, внесення відповідних змін до чинного Закону України «Про мисливське господарство та полювання» постає більш доцільним та актуальним.